

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 10, Sayı/Issue: 2, Temmuz/July 2026]

Dijital Halk Anlatılarında Kültürel Çatışma: Capslerde Gelin Problemleri

Cultural Conflict in Digital Folk Narratives: Bride Problems in Memes

Cevdet AVCI

Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
cavci@gantep.edu.tr • <https://orcid.org/0000-0003-0948-1659> • <https://ror.org/020vvc407>

Atıf | Citation: Avcı, C. (2026). Dijital Halk Anlatılarında Kültürel Çatışma: Capslerde Gelin Problemleri. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 10(2), s. 709-722
<https://doi.org/10.34083/akaded.1957300>
<https://izlik.org/JA28CR52TE>

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 22.05.2026

Kabul Tarihi: 27.07.2026

Yayın Tarihi: 30.07.2026

Değerlendirme: Çift kör hakemlik

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Fon Desteği: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Belgesi: Bu makale için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulmuştur.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Telif Hakkı ve Lisans: Bu dergide yer alan makaleler Creative Commons CC-BY-NC lisansı altında yayımlanır.

Etik Bildirim: adeddergi@gmail.com

Article Information

Article Type: Research Article

Date Recieved: 22.05.2026

Date Accepted: 27.07.2026

Date Published: 30.07.2026

Review Reports: Double-blind peer review

Conflicts of Interest: The author has declared no conflict of interest.

Funding Support: The author has declared that no financial support was received for this study.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this article.

Ethics Statement: Scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study.

Plagiarism: This article has been scanned with iThenticate software. No plagiarism was detected.

Copyright&License: Articles in this journal are published under the Creative Commons CC-BY-NC license.

Complaints: adeddergi@gmail.com

Öz

Dijital medya ortamlarında kullanıcılar kültürel tutum ve eleştirilerini yansıtmaya yönelik içerik oluşturmakta veya mevcut olanı dolaşıma sokmaktadır. Buradan hareketle sosyal medya içeriklerinin geleneksel anlatılardakine benzer biçimde insanların hayat karşısındaki tutumlarını mizahın dilini kullanarak ortaya koydukları eleştirel ürünler olduğu söylenebilir. Bu çerçevede makalede, evlilik kurumu içerisinde kültürel çatışma örneği olarak sosyal medya ortamlarında capsler vasıtasıyla dolaşıma sokulan gelin problemleri konulu içerikler ele alınmıştır. Türk kültüründe evlilik kurumu çok yönlü ilişkilerin geliştiği bir yapıdır. Bu süreçte özellikle farklı kültürel çevrelerden gelen aileler, eşler veya diğer sosyal gruplar arasında uyumsuzluklar ortaya çıkabilir. Temel aktörlerden biri olan kadının gelinlik rolü, kişisel ve toplumsal cinsiyet beklentilerine bağlı olarak gelişir. Çeşitli normlar ve talepler nedeniyle yeni kimliğine ve kültürel ortamına uyum sağlaması beklenen gelin, dâhil olduğu akrabalık bağları nedeniyle birtakım sorunlarla karşılaşabilir. Gelinlerin yaşadığı bu problemler ve özellikle kayınvalide ile olan ilişkileri sosyal medyada sıklıkla kullanılan capsler de birer mizahi paylaşım unsuruna dönüşür. Capslerin de ilk işlevi mizah olsa da bir ifade tarzı, bireysel bir başkaldırı, eleştiri, duyguların ve düşüncelerin dışavurumu gibi işlevleri de vardır. Makalede amaçlı örneklem yöntemiyle Instagram'dan seçilen 23 caps içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda gelinlerin ait olamama, koca tarafı akrabalarına tahammülsüzlük, eşin ailesinden uzakta yaşama isteği gibi problemlerini capsler aracılığıyla ifade ettikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dijital halk anlatıları, Kültürel çatışma, Caps, Evlilik folkloru, Toplumsal cinsiyet

Abstract

Users of digital media create and circulate content reflecting cultural attitudes and criticism. Similar to traditional folk narratives, social media content functions as a critical medium through which people express their perspectives on life using humor. Within this framework, this article examines memes (caps) about bride-related problems circulating on social media as examples of cultural conflict within the institution of marriage. In Turkish culture, marriage involves complex relationships in which incompatibilities may emerge among families, spouses, and other social groups from different cultural backgrounds. The bride's role is shaped by personal and societal gender expectations. Expected to adapt to a new identity and cultural environment, brides may encounter various problems arising from kinship relations. These experiences, particularly conflicts with mothers-in-law, are transformed into humorous memes widely shared on social media. Although memes primarily serve humorous purposes, they also function as forms of expression, resistance, criticism, and emotional disclosure. This study analyzes 23 Instagram memes selected through purposive sampling using content analysis. The findings reveal that brides express feelings of alienation, intolerance toward their husbands' relatives, and a desire to live apart from their husbands' families through memes.

Keywords: Digital folk narratives, cultural conflict, caps (internet memes), marriage folklore, gender

Giriş

Evlilik kurumu ailelerin, akraba ilişkilerinin kültürel değerlerin dâhil olduğu geniş bir çerçeveye sahiptir. Bu durum geleneksel bağların korunduğu toplumlarda daha belirgindir. Sosyal bağların güçlü olduğu toplumlarda evlilik bireysel tercihlerin ve uyumun sınırlarını aşarak farklı değer sistemleri, alışkanlıklar ve yaşam biçimlerinin aynı potaya girdiği bir süreci içerir. Böylece iki kişinin bir araya gelmesiyle oluşmaya başlayan evlilik kurumu daha geniş bir alanda kültürel uyumun arandığı ve sağlanmaya çalışıldığı toplumsal bir geçiş dönemi niteliğine bürünür. Ailelerin ve diğer sosyal çevre unsurlarının dâhil olması ile birlikte farklı kültürel kodların zaman zaman uyum sağladığı, çatıştığı, otorite ve güç alanı paylaşım mücadelelerinin görüldüğü karmaşık bir yapı ortaya çıkar. Bu süreçte damatlık ve gelinlik yeni bir sosyal statü ve rol edinerek, toplumsal cinsiyet dağılımını da içine alan bir kimlik değişimine uğrar. Söz konusu çatışmalı alanın merkezinde ise çoğu zaman gelin yer alır. Nitekim kadın evlilik kurumunda medeni durumunun değişmesi ile birlikte toplumsal kimlik dönüşümünün de merkezinde olur. Yeni aile yapısı ve çevresine uyum sağlaması beklenen gelin, toplumsal taleplere cevap vermesi beklenen bir konumdadır.

Evlilik kurumu içerisinde gelinlik, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde yüklenen sorumluluklar ve talepler ile birlikte yeni bir kültürel bir kimliğe dönüşür. Gelinin ailesine uyum göstermesi, kayınvalide ve eşin akrabalarıyla iyi ilişkiler kurması, aile içi düzeni sürdürmesi ve kendi bireysel kimliğini geri planda bırakması çoğu zaman toplumsal normlar aracılığıyla dayatılır. Buna bağlı olarak evlilik sonrası

yaşanan sorunlar bireysel uyum veya uyumsuzlukların sınırlarını aşarak aile içi otorite ilişkileri, kültürel beklentiler ve toplumsal cinsiyet temelli güç dengeleri ile ilişkilidir. Özellikle kayınvalide-gelin ilişkisi Türk kültüründe uzun yıllardır çatışma, mizah ve eleştiri konusu olarak halk anlatılarında yer bulur. Atasözlerinden manilere, fıkralardan televizyon programlarına kadar pek çok anlatı türünde gelin-kaynana ilişkilerinin sorunlu yapısı işlenmiş; kadınların yaşadığı baskılar ve çatışmalar içeriklere yansımıştır. Mizah bu içerikler arasında duygu ve düşünce durumunu yansıtan önemli araçlardan biridir. Nitekim Erhan Solmaz mizahın eleştiri işlevine dikkat çekerken “bireyin karşılaştığı olumsuz durumlar karşısında geliştirdiği bir diğer savunma mekanizmasını da mizah” (2019, s. 137) olduğunu söyler. Kişiye geniş bir ifade alanı sağlayan mizah vasıtasıyla “toplumu meydana getiren bireyler ait oldukları toplumun sınırlarını kavrayarak benlik bilinçlerini” (2019, s. 140) inşa ederler.

Geleneksel halk anlatılarında görülen bu unsurlar günümüzde dijital kültür ortamına taşınmıştır. İnternetin ve sosyal medyanın gündelik hayat üzerindeki etkisinin artmasıyla birlikte bireyler duygu, düşünce ve deneyimlerini dijital platformlar aracılığıyla ifade etmeye başlamıştır. Bu dijital ifade alanlarından biri olan capsler ise mizah üretme amacının yanı sıra eleştiri, protesto, duygusal dışavurum ve toplumsal deneyim paylaşımı işlevi gören yeni anlatı biçimleri hâline gelmiştir. Görsel ve yazılı unsurların birleşimiyle oluşturulan capsler, kısa ve dikkat çekici yapıları sayesinde bireysel deneyimlerin kolektif bir anlatıya dönüşmesine imkân sağlar. Bu yönüyle capsler, dijital anlatıların güncel örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir. Sosyal medya ortamlarının kullanıcıları tüketici konumundan çıkararak birer içerik üreticisi olması ve medyanın mevcut içeriklerin dolaşıma sokulmasına imkân vermesi capslerin kullanım alanlarını artırmıştır. Kendi duygu ve düşünce dünyasından hareketle bu içerikleri üreten ve paylaşan kullanıcılar kültürel tutumlarını da ortaya koymuş olur. Bu makalede dijital halk anlatısı kavramının folklor çalışmaları bağlamında tartışılması gerektiği önerilmektedir. Nitekim sözlü kültür ortamındakine benzer biçimde diital içeriklerin kültürel metne dönüşmesi ve anonimleşerek sosyal medyada dolaşıma girmesi kavramsal olarak adlandırmanın önünü açmaktadır. Bu makalede dijital halk anlatısı kavramı bir öneri mahiyetinde kullanılmıştır.

Söz konusu kültürel tutumlar içerisinde gelin problemleri dijital mizah ortamlarına yansıyan unsurlardan biridir. Özellikle X, Facebook ve Instagram gibi sosyal medya ortamları gelinlerin yaşadığı kültürel çatışmaları yansıtan içerikleri mizahi bir dille aktarır. Bu içeriklerde gelinlerin kayınvalide baskısı, eşinin ailesiyle yaşanan uyum problemleri, akrabalık ilişkilerinden kaynaklanan gerilimler ve diğer çatışmalar capsler aracılığıyla yansıtılır. Bu paylaşımlarda öncelikle mizah unsurunun belirgin olduğu görülürken geri planda kültürel çatışmanın olduğu otoriteye karşı eleştirel bir söylem bulunur. Nitekim capslerde ifade edilen “sabretmek zorunda kalma”, “uyum sağlama baskısı”, “koca tarafına tahammül edememe” ya da “kendini yabancı hissetme” gibi durumlar, aile içerisindeki güç ilişkilerinin ve kültürel beklentilerin dijital yansımalarıdır. Böylece capsler, gelinlerin doğrudan ifade etmekte zorlandıkları duyguları dolaylı ve mizahi bir biçimde dile getirdikleri alternatif bir anlatı alanına dönüşür. Capslerin bu işlevi, toplumsal ve kültürel çözümlemeler açısından birer veri hâline getirir. Dijital mizah ürünleri, bireylerin gündelik hayatta karşılaştıkları baskıları ve çatışmaları yansıtırken ortak deneyimlerin paylaşılmasını sağlar. Benzer problemleri yaşayan kadınlar, bu içerikler aracılığıyla yalnız olmadıklarını hissetmekte ve kolektif bir deneyim alanı oluşturmaktadır. Bu durum, capslerin dijital kültürde bir dayanışma ve karşı söylem alanı olarak işlev gördüğünü gösterir. Özellikle aile içi otoritenin eleştirisi, geleneksel anlatılarda olduğu gibi günümüzde de mizah yoluyla ifade edilir. Ancak dijital ortam, bu anlatıların çok daha hızlı yayılmasına, yeniden üretilmesine ve dolaşıma girerek geniş kitlelere ulaşmasına imkân tanır.

Bu makalede dijital mizahta kültürel çatışmanın göstergelerinden biri olarak capsler, gelin problemleri ekseninde ele alınmıştır. Makalenin amacı, sosyal medyada paylaşılan capsler aracılığıyla gelinlerin yaşadığı kültürel çatışma, uyum problemi ve aile içi otorite baskısının yansımalarını incelemektir. Bu bağlamda Instagram platformunda yer alan caps örnekleri doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; içeriklerde öne çıkan temalar kültürel çatışma açısından yorumlanmıştır. Buna göre geleneksel halk anlatılarında yer bulan gelin problemlerinin dijital kültür ortamında yeni anlatım biçimleriyle varlığını sürdürdüğü ortaya konulmuştur. Makalenin alana katkısı “dijital halk anlatısı”

kavramını tartışmaya açmak ve kültürel çatışmayı capsler bağlamında bu kavram etrafında tartışmak olarak düşünülmüştür.

1. Yöntem

Makalede nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011, s. 189) göre doküman analizi; yazılı belgelerin yanı sıra film, video, fotoğraf ve dijital görseller gibi materyallerin sistematik biçimde incelenmesini kapsayan bir yöntemdir. Araştırmanın verileri, Instagram'da kamuya açık olarak paylaşılan capslerden elde edilmiştir. Veri toplama süreci 1 Nisan-15 Mayıs 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. "Gelin", "gelin-kaynana", "akraba" ve "evlilik" anahtar sözcükleri kullanılarak yapılan taramalar sonucunda ulaşılan içerikler arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle 23 caps seçilmiştir. Örneklem belirlenirken araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olması, gelinlik rolü ve aile içi ilişkileri mizahi biçimde ele alması, Türkçe hazırlanmış olması, aynı içeriğin tekrar niteliğinde olmaması ve görsel ile metnin birlikte anlam oluşturması temel ölçütler olarak dikkate alınmıştır. Seçilen örnekler ekran görüntüsü alınarak arşivlenmiştir. İçerik analizi sürecinde öncelikle capsler dikkatle okunmuş ve görsel-metin bütünlüğü içerisinde değerlendirilmiştir. Daha sonra araştırma soruları doğrultusunda açık kodlama yapılarak benzer içerikler bir araya getirilmiş, elde edilen kodlar ortak özelliklerine göre temalara dönüştürülmüştür. Analiz sonucunda kayınvalide baskısı, aile içi otorite mücadelesi, ev işleri, ekonomik beklentiler, toplumsal cinsiyet rolleri, ait olamama ve eşin ailesiyle ilişkiler temel temalar olarak belirlenmiştir. Bulgular bu temalar çerçevesinde yorumlanmıştır. Veri toplama sürecinde yalnızca kamuya açık sosyal medya paylaşımları incelenmiş, kullanıcı kimliklerini ortaya çıkarabilecek herhangi bir kişisel bilgiye yer verilmemiştir. Bu nedenle çalışma, dijital araştırmalarda benimsenen gizlilik ve mahremiyet ilkeleri gözetilerek yürütülmüştür. Araştırmanın temel soruları şunlardır: Capslerde gelinlik rolü hangi kültürel çatışma temalarıyla yansıtılmaktadır? Gelin-kaynana ilişkisi dijital mizah yoluyla nasıl yeniden anlamlandırılmaktadır? Capslerde mizah hangi eleştirel işlevleri üstlenmektedir?

3.Bulgular

3.1. Aile,, Gelinlik Rolü ve Kültüre Çatışma

Toplumsal en küçük sosyal birimi olarak kabul edilen aile, bireylerin bir araya gelmesiyle oluşmaya başlayan kültürel değerlerin üretildiği, korunduğu ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı bir sosyal kurumdur. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren ilk iletişim deneyimlerini aile içerisinde yaşar ve dilini, davranış biçimlerini, inançlarını, geleneklerini ve toplumsal normlarını aile aracılığıyla öğrenir. Bu nedenle aile, bireyin toplumsallaşma sürecinin başladığı ilk ortam olarak değerlendirilir. Bireyin sosyal ve kültürel kimliğinin oluşumunda aile temel belirleyici unsurlardan biridir. Zira insanın kendisini tanıması, çevresini anlamlandırması ve toplum içerisindeki yerini kavraması büyük ölçüde aile içinde edindiği kültürel kazanımlarla şekillenir. Folklor bağlamında bakıldığında Alan Dundes'a (1998, s. 143) göre halk terimi "en azından ortak bir faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu ortak bir meslek, dil veya din gibi birbirine bağlayan faktörün ne olduğu önemli değildir. Bundan daha önemli olan ise herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendisine ait olduğunu kabul ettiği bazı geleneklere sahip olmasıdır." Bu tanımından hareketle ailelerin de kendi içerisinde belirli kültürel kodlara, ortak davranış kalıplarına ve geleneksel yapıya sahip küçük halk grupları olduğu söylenebilir. Her aile kendi yaşam biçimini, iletişim tarzını, otorite ilişkilerini ve kültürel değerlerini üretmekte; aile üyeleri de bu kültürel yapı içerisinde toplumsal kimliklerini şekillendirmektedir.

Mahmut Tezcan'ın (1995) aileyi "toplumun minyatürü" olarak tanımlaması da bu yönüyle önemlidir. Nitekim aile içerisinde gözlemlenen roller, otorite ilişkileri, dayanışma biçimleri ve çatışmalar toplumun genel yapısının mikro örneğini oluşturur. İnsan, aile içinde bireysel yaşam becerileriyle birlikte toplumsal kuralları, sorumluluk duygusunu ve kültürel aidiyeti de öğrenir. Ozankaya'nın (1991, s. 142) da ifade ettiği üzere içine doğulan toplum ya da toplumsal çevre bireye hem birey olmayı hem de toplumsallaşmayı öğretir. Öte yandan her aile aynı kültürel özelliklere sahip değildir. Toplumun ekonomik yapısı, eğitim düzeyi, geleneksel değerleri, dini inanışları ve yaşanan çevre ailelerin kültürel yapısında farklılıklar oluşturabilir. Bu nedenle bireyler farklı aile ortamlarında farklı kültürel normlarla yetişmekte ve kendi aile yapılarını "doğal" ya da "doğru" olarak kabul edebilmektedir.

Ailelerin sahip olduğu bu kültürel farklılıklar özellikle evlilik yoluyla yeni bireylerin aileye katılmasıyla daha belirgin hâle gelir. Çünkü evlilik, iki insanın hayatlarını birleştirmesinin yanı sıra iki farklı aile kültürünün, farklı yaşam biçiminin ve bazen de farklı değer sisteminin karşılaşması anlamına gelir. Aileye doğum yoluyla katılan bireyler benzer kültürel kodlarla yetiştikleri için aile içi uyum daha kolay sağlanırken evlilik yoluyla aileye sonradan katılan bireyler yeni bir kültürel çevreye uyum sağlamak zorunda kalır. Naciye Yıldız'ın (2021, s. 72) da belirttiği gibi aynı ortamda büyüyen bireyler arasında çatışma ve uyumsuzluklar daha sınırlı düzeyde görülürken, aileye “gelen” birey ile ailedeki asli üyeler arasında yaşanan çatışmalar daha yoğun olabilir. Bunun temel nedeni, farklı aile yapılarında yetişmiş bireylerin farklı alışkanlıklar, davranış biçimleri ve değer sistemleriyle yeni aile ortamına dahil olmasıdır.

Türk kültüründe evlilik kurumunun inşası hayatın diğer geçiş dönemlerinde olduğu gibi geniş bir kültürel çerçevede gelişir. İki kişinin birlikteliğinden ziyade evlilik toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutları bulunan önemli bir geçiş dönemidir. Geleneksel Türk toplumunda evlilik yoluyla eşlerle birlikte aileler arasında da yeni ilişkiler kurulur. Her ne kadar modernleşme ve kentleşme süreçleriyle birlikte çekirdek aile modeli yaygınlaşmış olsa da Altunsu-Sönmez'in (2009, s. 1162) de ifade ettiği üzere Türk toplumunda akrabalık ilişkileri güçlü biçimde varlığını sürdürür. Özellikle düğün, bayram, cenaze ve özel günlerde akrabalık bağları aktif biçimde yaşatılmakta; evlilikle birlikte bireyler geniş bir akrabalık ağına dâhil olmaktadır. Tezcan'ın (2000 , s. 35) belirttiği gibi evlenen bireylerin sosyal çevreleri genişlemekte ve yeni akrabalık ilişkileri oluşmaktadır. Bu nedenle evlilik bireysel olmaktan çok toplumsal bir olgu niteliği taşır.

Evlilikle birlikte kurulan aile kültürlerarası bir etkileşim süreci içine girer. Farklı yaşam tarzlarına, geleneklere ve değer yargılarına sahip bireyler aynı yaşam alanını paylaşmaya başladığında kültürel uyum süreci kaçınılmaz hale gelir. Evlilik, toplumsal ve ekonomik dayanışmanın yanı sıra çeşitli kaçınmaların, tabuların ve kültürel sınırların bulunduğu bir geçiş dönemidir. Mehmet Ali Yolcu'ya göre “evliliğe bağlı tabu ve kaçınmaların toplumsal ve ekonomik yapıyla doğrudan ve dolaylı ilişkiler kurduğu” (2014, s. 197) bir yapıdır. Bu süreçte bireyler hem kendi alışkanlıklarını sürdürmeye çalışır hem de yeni aile yapısına uyum sağlamaya çabalar. Ancak bu uyum süreci her zaman kolay gerçekleşmez. Özellikle aile içindeki otorite ilişkileri, toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik beklentiler ve geleneksel normlar çeşitli çatışmalara yol açabilir. Bu bağlamda makalede kültürel çatışma kavramı makalenin tezini ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır. Kültürel çatışma, aynı toplumsal yapı içerisinde farklı değer sistemleri, normlar ve yaşam tarzlarının karşı karşıya gelmesi sonucu ortaya çıkan gerilim olarak ifade edilebilir. Geleneksel toplumlarda aile içi roller, otorite ilişkileri ve cinsiyete dayalı beklentiler kültürel normlar vasıtasıyla belirlenirken modernleşme, kentleşme ve dijitalleşme süreçleri bu normların sorgulanmasına ve yeni değer sistemlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Buna bağlı olarak kültür, uzlaşının olabildiği gibi çatışmanın da üretildiği dinamik bir yapı olarak karşımıza çıkar (Coser, 2001, s. 8-12). Özellikle dijital ortamlar, farklı kuşaklara ve yaşam tarzlarına ait kültürel kodların mizah yoluyla karşı karşıya getirildiği yeni anlatı mekânları oluşturur. Capsler de bu dijital halk anlatıları arasında yer almakta; gündelik yaşamda yaşanan gerilimleri, toplumsal kodları ve aile içi çatışmaları mizahi bir dille aktarmaktadır. Gelin problemleri üzerine üretilen capslerde kayınvalide-gelin ilişkisi, ev içi otorite, toplumsal cinsiyet rolleri ve kuşaklar arası değer farklılıkları çoğu zaman abartı ve ironi aracılığıyla kurgulanmaktadır. Capsler, mizah ağırlıklı dijital folklor ürünleri; geleneksel aile değerleri ile bireyselleşme, kadın kimliği ve eşitlik anlayışı arasında yaşanan kültürel çatışmaların yansıdığı metinler hâline gelmektedir. Bu yönüyle dijital halk anlatıları, toplumsal değişim sürecinde eski ve yeni kültürel değerlerin müzakere edildiği, eleştirildiği ve anlamlandırıldığı önemli kültürel alanlar olarak değerlendirilebilir (bkz. Bourdieu, 1977, s. 72-95).

Türk kültüründe evlilik sonrası uyum sürecini en yoğun yaşayan bireyin çoğunlukla kadın olduğu görülür. Kadın, evlilikle birlikte eş rolünün yanı sıra “gelin” rolünü de üstlenir. Gelinlik, Türk toplumunda medeni hal statüsü; kültürel ve toplumsal sorumluluklar içeren bir kimliktir. Atıla Demir ve Nam'a göre (2019, s. 68-69) gelinlik, kadının geçmişten getirdiği kimlik ve rollerini dönüştürerek yeni bir toplumsal rol kazanması anlamına gelir. Kadın, yeni aile ortamında eşine ve eşinin ailesine karşı belirli sorumluluklar üstlenerek geçmiş yaşamından getirdiği alışkanlıklarla yeni aile düzeninin

beklentilerini uzlaştırmaya çalışır. Ancak bu süreç her zaman uyum içerisinde ilerlemez. Kadın, kendisini ait hissetmediği yeni aile ortamında çeşitli baskılar, beklentiler ve çatışmalar yaşayabilir.

Bu makalenin odağında genellikle kayınvalide-gelin ilişkisindeki gerilimler yer alır. Türk toplumunda kayınvalide ile gelin arasındaki ilişkinin tarihsel olarak problemli bir alan şeklinde yer aldığı görülür. Serhan Alkan İspirli'nin (2004, s. 19) ifade ettiği üzere gelin-kaynana çatışmasının örneklerine çivi yazılı tabletlerde dahi rastlanılır. Bu durum, söz konusu çatışmanın bireysel anlaşmazlıklardan ibaret olmadığını; tarihsel, kültürel ve toplumsal bir arka plana sahip olduğunu gösterir. Geleneksel toplum yapısında kayınvalideler, gelinlerden belirli davranış kalıplarını yerine getirmelerini beklerken gelinler ise yeni aile içerisinde kabul görmek adına bu beklentilere uyum sağlamaya çalışır. Baş ve Çebi'nin (2021, s. 962) de belirttiği gibi toplumsal değişimlere rağmen kayınvalidelerin gelinlerden beklentileri büyük ölçüde devam etmektedir. Gelinin saygılı, fedakâr, çalışkan ve uyumlu olması yönündeki beklentiler günümüzde de etkisini sürdürür.

Kayınvalide ile gelin arasında yaşanan çatışmalar genellikle otorite mücadelesiyle ilişkilendirilir. Geleneksel aile yapısında evin düzeni üzerinde söz sahibi olan kayınvalideler, yeni gelen gelinin kendi kurallarına uyum göstermesini bekler. Gelin ise kendi yetiştiği aile ortamından getirdiği alışkanlıklarla hareket ederek zaman zaman bu beklentileri karşılayamaz. Kaya'nın (2019, s. 185) ifade ettiği üzere gelinin aile içinde kabul görmesi büyük ölçüde kayınvalide ile kurduğu uyumlu ilişkiye bağlıdır. Bunun yanında Aydın ve Cansel (2017, s. 1-16) ile İpek'in (2021, s. 35-49) çalışmalarında ortaya konduğu üzere, gelinin yeni rolünü benimsemesinin evlilik doyumunu olumlu etkilediğini gösterir. Ancak uyum sürecinde yaşanan sorunlar kadın üzerinde psikolojik baskıya neden olabilir ve aile içi ilişkileri olumsuz etkileyebilir.

Toplumsal cinsiyet rollerine dayanan söz konusu bu beklentiler, halk kültürü içerisinde geniş yer bulur. Gelin-kaynana ilişkisi halk anlatılarında sıklıkla mizahi bir unsur olarak kullanılır. Nesrin Karaca'nın (2016, s. 121) tespitiyle gelin-kaynana ilişkisi hemen her toplumda görülen olağan bir durum olmakla birlikte, bu konu kadınların bir araya geldiği sosyal ortamlarda önemli bir mizah malzemesi hâline gelir. Atasözleri, deyimler, maniler, türküler ve fıkralar başta olmak üzere çeşitli halk anlatılarında gelin-kaynana çatışmalarının işlendiği görülür. İspirli'nin (2004) çalışmasında atasözü ve manilerde gelin-kaynana ilişkisine dair örnekler yer alırken Naciye Yıldız'ın (2021) "Türk Dünyası Fıkralarında Gelin Olmak" adlı çalışması bu ilişkinin fıkralardaki mizahi yönünü ortaya koyar. Böylece toplumsal yaşamda ortaya çıkan çatışmalar halk anlatıları aracılığıyla kültürel bellekte yer edinir.

Geleneksel anlatılarda yer alan bu temaların medya ortamlarına da taşındığı görülür. Özellikle televizyon dizileri ve gündüz kuşağı programları, gelin-kaynana ilişkisini yansıtan araçlar hâline gelmiştir. "İstanbullu Gelin" (URL 24) dizisinde aile içi otorite ilişkileri ve gelin-kaynana çatışmaları dramatik bir biçimde ele alınırken, "Gelinim Mutfakta" (URL 25) ve "Zuhal Topal'la Sofrada" (URL 26) gibi programlarda gelinler ve kayınvalideler arasındaki ilişkiler rekabet ve eleştiri çerçevesinde alınır. Bu tür medya içerikleri, toplumdaki geleneksel rollerin hatırlanmasını sağlarken aile içi çatışmaları da ortaya koyar. Medyada sunulan bu örnekler toplumun kadınlık, annelik ve gelinlik rollerine ilişkin algılarının bir yansımasıdır.

Dijitalleşme süreciyle birlikte kültürel anlatıların üretim ve aktarım biçimleri önemli ölçüde değişmiştir. İnternet ve sosyal medya, bireylerin duygu, düşünce ve deneyimlerini paylaşabilecekleri yeni kültürel alanlar oluşturmuştur. Cevdet Avcı'nın (2023, s. 907) belirttiği gibi sosyal medya, bireyin içinde doğup büyüdüğü gelenek çevresinin sınırlarını aşmasını ve yeni kültürel çevrelerle etkileşime girmesini sağlar. Bu bağlamda sosyal medya ortamında yaygın biçimde kullanılan paylaşım türlerinden biri de "caps" olarak adlandırılan görsellerdir. Capsler; fotoğraf, yazı, jest, mimik ve çeşitli görsel unsurların bir araya gelmesiyle oluşturulan kısa, dikkat çekici ve çoğu zaman mizahi içeriklerdir. Kırık-Saltık'ın (2017, s. 101) ifade ettiği üzere capsler, bireylerin duygu ve düşüncelerini başka insanlara aktarmalarına olanak verir. Ayrıca Karataş ve Binark'ın (2016, s. 438) tespitiyle capsler metinlerarası özellik gösteren, toplumsal olayları yeniden yorumlayan dijital anlatılardır. Bu içerikler mizah amacı taşıırken eleştiri, tepki gösterme ve deneyim paylaşma işlevi de görür. Aktaş'a göre (2016, s. 2) capslerin kısa, çarpıcı ve kolay akılda kalıcı olması onların sosyal medyada hızlı biçimde yayılmasını sağlar. Bu nedenle capsler günümüzde dijital

halk kültürünün önemli gösterge alanlarından biri hâline gelir. Özellikle genç kuşaklar yaşadıkları olayları ve hissettikleri duyguları capsler aracılığıyla ifade eder. Gelinler de yaşadıkları kültürel uyum sorunlarını, aile içi çatışmaları ve toplumsal baskıları ifade etmek amacıyla sosyal medyada capslerden yararlanır. Kayınvalide baskısı, ev içi iş bölümü, eşin ailesiyle yaşanan sorunlar ve toplumsal beklentiler capslerde mizahi bir dille aktarılır. Bu paylaşımlar, bireysel deneyimlerin toplumsal bir boyut kazandığını gösterir. Nitekim sosyal medyada paylaşılan capsler genellikle başka kullanıcılar tarafından da benimsenmekte ve ortak bir deneyim alanı oluşturarak dolaşıma sokulur. Böylece geleneksel halk anlatılarında sözlü biçimde aktarılan gelin-kaynana çatışmaları, dijital kültür ortamında görsel ve yazılı unsurların birleşimiyle yeni bir anlatım biçimi kazanır. Bu makale kapsamında Türk kültüründe gelinlerin yaşadığı sorunların capsler aracılığıyla ifade ediliş biçimleri incelenmiştir. Makalede capslerin dijital halk anlatısı özelliği taşıdığı ve geleneksel anlatıların modern medya-kültürü ortamındaki devamı niteliğinde olduğu düşüncesinden hareket edilmiştir.

3. Caps Örneklerinin Analizi

Sosyal medya ortamlarının sunduğu teknolojik imkanlar üretilen içeriklerin görsel, işitsel ve hareketli metin şeklinde olmasını sağlar. Bu içerikler kullanıcılar tarafından üretilebildiği gibi dolaşımdaki metinlere ekleme ve çıkarma yaparak da şekillenebilir. Ayrıca yapay zekâ ve algoritma uygulamaları belirli bir konu ve temaya bağlı olarak dolaşımdaki içeriklerin belirli kullanıcı kitleleri arasında yaygınlığını artırır. Üretilen içeriklerin anonimleşerek dolaşımda olması ise bu içeriklere “dijital halk anlatısı” özelliği kazandırır. Bu çerçevede sosyal medyada üretilen capsler görsel ve görsel üzerine yazılı metinlerden oluşur. Yazılı bir metin, hareketli görsel veya sadece imaj üstüne yazılı metinler olmak üzere capslerin farklı türleri bulunur (Karataş ve Binark, 2016, s. 438). Makalede veri olarak kullanılan örneklerin öncelikle mizah amaçlı üretildiği görülmüş; mizah yanında eleştiri ve tutum ifade biçimi olarak da kullanıldığı değerlendirilmiştir.

Görsel 1 (URL-1)

Görsel 2 (URL-2)

Seçilen örnekler içerisinde gelinlerin yeni aile ortamlarına uyum sağlama problemleri sıklıkla ifade edilir. İçinde bulunduğu aileye uyum sağlamaya çalışmak, onlardan farklı hissetmek hem mizahi olarak ele alınmış hem de görsel olarak somutlaştırılmıştır. Görsel 1’de yeni bir aileye, yani bir kültürel ortama ait olamama hissi penguenler arasında bir kedi ya da Görsel 2’de olduğu gibi kuşlar arasındaki bir kedi üzerinden sembolik olarak anlatılmıştır. Fiziksel ve türsel olarak bir farklılık vurgusundan hareketle geri planda yaşanan bağlamsal ve kültürel farklılıkları da kapsayan bir uyumsuzluk söz konusudur. Görsellerdeki örnekler yeni ailesinden biyolojik ve kültürel olarak farklılığı vurgularken gelin yorumu aileye ait olmadığı şeklinde olmuştur.

Koca tarafına kalan tahammülüm

Görsel 3(URL-3)

Kaynana, elti ve görümcemin bulunduğu ortamlarda yanımdan ayırmadığım ilacım

Görsel 4 (URL-4)

Görsel 5 (URL-5)

Gelinlerin yaşadığı bir diğer problem de koca tarafına karşı olan tahammülsüzlük ve sabırsızlıktır. Eşlerin ailesine olan tahammülsüzlük çeşitli metaforlarla ifade edilir ve bu ifade ediş aynı zamanda bastırılmış duyguların da dışa yansıtılış şeklidir. Görsel 3'te seçilen sembol ile gelin, tahammülünün kalmadığına ve tükenen sabrına dikkat çeker. Görsel 4'te kaynana, görümce ve eltiye gösterilen sabır bir ilaç görseli üzerinden sembolleştirilerek anlatılmıştır. Görsel 5'te ise bayramda kendi akrabalarına tahammül edemeyen gelinin kocasının akrabalarına nasıl dayanacağını düşünmesi ve bunun üzüntüsü yaşaması ifade edilmiştir. Kendi ailesine bile sabrı olmayan bir kadının zorunlu olarak eşinin ailesi ile bir araya gelmek durumunda olması toplumsal bir beklentiye yansır. Örnek olarak ele alınan bu capslerde istemese de bayramda eşin ailesinin yanında olmak ya da onlara karşı sabırlı olmak gibi toplumsal normlar yüklenmiş kadının hissettikleri ironik bir biçimde ifade edilmiştir.

Kaynanam ben seni kızım gibi görüyorum demiştir.

Görsel 6 (URL-6)

Kaynanam bana sen de bizim kızımızın dediğinde hissettiğim tek şey kültürel asimilasyon....

Görsel 7 (URL-7)

Görsel 8 (URL-8)

Capslerde gelinler yeni kurdukları aile bağlarında kendilerini gerçekten kabul görmüş bir aile üyesi gibi görememektedir. Kayınvalidenin gelinine onu kızı gibi benimsemiş olduğunu ifade etmesi dahi geline gerçekçi gelmez ve bu söylem ona samimiyetsiz görünür. (Görsel 6). Görsel 7'de de gelin aile kabul edildiğini düşünmekte ama bu aidiyet için kendi değerlerini kaybettiğini ifade eder. Gelin kimliğine uyum sağlayabilmek adına kendi bireysel ve kültürel değerlerine uzak kalan kadın, yeni ailesine kabul edilmiştir ancak kendi olmaktan da vazgeçmiştir. Görsel 8'de olduğu gibi kayınvalidelerin gelinleri beğenmemesi ve oğullarına layık görmeyişi de içeriklerde yer bulur. Bu caps ile toplumda oğluna kimseleri layık göremeyen anneler dijital kültürde sembolleştirilerek yansıtılmıştır. Seçici ve otoriter kaynana tipi internet ortamında capsler aracılığı ile sunulmuştur. Bu capsler ayrıca kayınvalideleri eleştirme fırsatı sağlarken, aynı şeyleri hisseden gelinler için de bir dayanışma aracı olarak kullanılmıştır.

Dışarı çıktığım an
Kaynanam, eltim, görümcem
pencereden beni izliyordur

Görsel 9 (URL-9)

Görsel 10 (URL-10)

Görsel 11 (URL-11)

Gelinler, gelinen eve sadece uyum sorunu çekmeyip yeni aile üyelerinin zararlı olduğunu da düşünür. Onları tehlikeli görmeleri genellikle hayvan metaforları üzerinden ifade edilir. Bu hayvan ise genellikle yılan olmakla birlikte kaplan, timsah gibi tehlikeli ve vahşi hayvanlardır. Kayınvalide, elti, görümcem gibi akrabalar bu hayvanlara benzetilir ve gelinlerin bu akrabalar içerisinde hissettiği tehlikede olma hâli abartılarak mizahi bir şekilde gösterilir (Görsel 9, 10, 11). Capslerde ifade edilen bu tehlikede olma durumu fiziksel olmakla birlikte psikolojik olarak bir baskı durumunu yansıtır.

Kaynanasından
uzakta oturan
20 yıllık gelin

Kaynanasına
yakın oturan
6 aylık gelin

Görsel 12 (URL-12)

Koca Tarafı Akrabalara
Götürülürken Ben

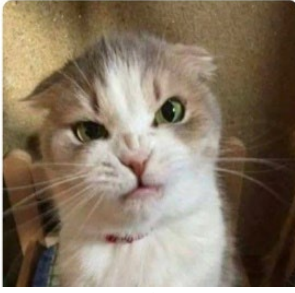
Görsel 13 (URL-13)

Görsel 14 (URL-14)

Eşlerin ailesine yakında yaşamak da gelinlerin yaşadığı sıkıntılara örnek olarak capslerde sıklıkla yer bulur. Kayınvalideye yakın olmak psikolojik bir baskıyı ve bunun sonucunda da fiziksel bir yıpranmayı ortaya çıkarır. Bu yıpranma durumu yine abartılı ve mizahi bir şekilde görsellere yansır. Görsel 12'de yer verildiği gibi kayınvalidesinden uzak oturan gelin, baskı ve huzursuzluktan da uzak olacağı için genç kalırken yakında oturan gelin yaşlanmış ve yıpranmış haldedir. Kayınvalideye yakın oturma sonucunu zamansız ve erken yaşlanıldığı, dolayısıyla arada mesafenin olması gerektiği fikri yer bulur. Görsel 13'te koca tarafı akrabaları ile görüşmek istemiyor olmasına rağmen toplumsal normlar gereği görüşmek zorunda hisseden gelinin kendi içerisinde yaşadığı bireysel ve sosyal çatışmayı yansıtır. Gelin her ne kadar görüşmek istemiyor olsa da beklentiler nedeni ile zorunluluk hissetmekte ve bu duyguyu da başkaları tarafından sürüklenerek götürülmeye benzer. Koca tarafına olan uzaklığın ele alındığı bir diğer caps de Görsel 14'te yer alır. Eşin akrabalarının olmadığı her yer ve durum kabul edilerek bu şekilde mutlu olunacağı düşünülür. Bu capsler kayınvalide ve koca tarafı akrabaları ile olan çatışmaların ve zorlukların günümüzdeki ifade alanıdır.

Kaynanamlara gidince tüm gün benim yüz ifadesi

Görsel 15 (URL-15)

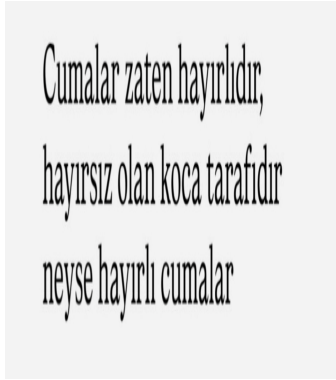

Görsel 16 (URL-16)

Görsel 17 (URL-17)

Yine zorla kayınvalide ya da koca tarafı akrabaları ile bir araya gelmek, aynı ortamda bulunmaktan duyulan mutsuzluk sosyal medyada sıklıkla yer bulur. Gelinlerin bulunduğu ortamdaki huzursuzlukları abartılı yüz ifadeleri ile gösterilir ve memnuniyetsizlikleri mizahi bir yolla yansıtılır (Görsel 15, 16, 17). Bu capsler gelinler için söyleyemedikleri ve ifade edemedikleri duygularını ifade etme aracına dönüşmüştür. Gelin kimliği gereği dâhil olduğu ortamda istemese de bulunan gelinler, bunu sözleri ile ifade edemeyince ironik bir şekilde capslerle aktarır.

Görsel 18 (URL-18)

Herkes Baba tarafı Anne tarafı tartışması yaparken benim Koca tarafı aklıma gelmiştir

Görsel 19 (URL-19)

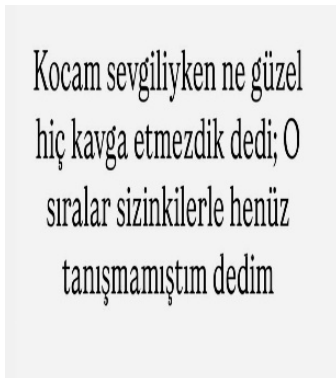
Başı ağrıyan kadın kişi, koca tarafı akrabalarından uzakta en az 6 ay geçirirse Allah'ın izniyle şifasını bulur.

-Lokman Hekim

Görsel 20 (URL-20)

Gelinler, eşlerinin ailesine karşı hissettikleri olumsuz duyguları da capsler aracılığı ile dile getirir. Koca tarafı akrabaları capslerde genellikle negatif yönleri ile ön plana çıkar. Kötü ve hayırsız oldukları düşünülür ve bu durum mizahi bir dille ifade edilir (Görsel 18). Görsel 19'da bekâr insanlar anne tarafı akrabaları mı yoksa baba tarafı mı daha kötüdür diye düşünürken evlenince asıl kötü akrabaların koca tarafı olduğu anlaşılır. Böylece yaşanan duygu abartılıp ağlayarak anlatılmaya çalışılır. Gelinler eşlerinin ailesini genellikle huzur bozan, uzak durulması gereken akrabalar olarak nitelendirir. Koca tarafı akrabalarından uzun durmak sağlıklı olmanın formülü olarak tarif edilir. Görsel 20'de Lokman Hekim'e aitmiş gibi yansıtılan söz ile akrabalarından en az altı ay uzak kalmak şifa bulmanın yolu olarak aktarılır. Gelin bu şekilde yaşadığı kültürel ve bireysel baskıdan bir süreliğine de olsa kurtulacağını düşünür. Bu görsellerle toplumsal düzen içerisinde kurulması zorunlu gibi algılanan akrabalık bağlarının ironik bir şekilde eleştirilmesine fırsat verilir.

Üyeler;

Kaynanasına yakın oturanlar
Peş peşe 2 çocuk doğuranlar
Kocasını annesi olanlar
Altınlarını kocasına kapıranlar

Görsel 21 (URL-21)

Görsel 22 (URL-22)

Görsel 23 (URL-23)

Capsler aracılığı ile ifade edilen durumlardan bir diğeri de akrabalarından kaynaklanan kavgalardır. Kocasının akrabalarını tanımayan gelin sevgilisiyle tartışmazken onlardan sonra kavga etmeye başladıklarını dile getirir (Görsel 21). Kocasından değil akrabalarından şikayet eden kadın eşinin ailesinden olan memnuniyetsizliğini açıkça ifade eder. Görsel 22’de şaşkın, huzursuz ve sorgulayıcı bir ifadeye sahip olan görselle, gelin aniden uyum sağlama çabasını sorgular ve oraya ait olmadığını düşünür. Bulunduğu ortama kendini yabancı hissederek bunu jest ve mimikleri ile belli eder. Görsel 23’te genel olarak gelinlerin yaşadığı problemler “Başını alıp öyle uzaklara gitmek isteyenler dernek lokali” başlığı altında genel olarak toplanmıştır. Birçok sorunla baş etmeye çalışan gelin içinden çıkılmaz hale geldiğini düşünür ancak bu duygunun bireysel olmadığını da düşünür. Kendisi gibi zorlanan ve hissedenleri de yansıtan bir görsele yer verir.

Capslere yansıyan gelin merkezli kültürel çatışma konusu toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde dolaşıma sokulan içeriklerde gelin problemlerinin, kadına yüklenen geleneksel rollerin dijital mizah aracılığıyla aktarıldığı görülür. Geleniğin belirlediği toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin sosyal kimliğinin oluşmasında önemli bir etkidir. Haktan Kaplan’a göre “birey toplum içerisinde cinsiyetine uygun yer edinerek ait olduğu topluma uyum” (Kaplan, 2026, s. 321) gösterme sürecine girer. Bu bağlamda Türk kültüründe gelinlik, bireysel kimliğin ötesinde eşinin ailesine uyum sağlama, fedakârlık gösterme ve aile içi ilişkileri sürdürme sorumluluğuyla tanımlanan toplumsal bir rol üzerinden konumlanır. Bu durum özellikle kayınvalide-gelin ilişkilerinde belirginleşerek kadından beklenen itaat, sabır ve uyum gibi normlar mizahi anlatılar içinde eleştirel bir dile dönüşür. Capsler aracılığıyla ifade edilen “ait olamama”, “eşin ailesinden uzak yaşama isteği” veya “akraba ilişkilerine tahammülsüzlük” gibi temalar, kadınların evlilik kurumunda karşılaştıkları toplumsal baskıları yansıtan dijital halk anlatıları olarak değerlendirilebilir.

Sonuç

Dijitalleşme süreci, kültürel anlatıların üretim, aktarım ve yeniden yorumlanma biçimlerinde önemli dönüşümler meydana getirmiştir. Geleneksel halk anlatılarında sözlü kültür aracılığıyla aktarılan toplumsal deneyimler, günümüzde sosyal medya ortamlarında yeni anlatım biçimleriyle varlığını sürdürmektedir. Bu dönüşümün önemli örneklerinden biri olan capsler, bireylerin gündelik yaşam deneyimlerini mizah aracılığıyla yansıtan dijital anlatılar hâline gelmiştir. Özellikle aile, evlilik, toplumsal cinsiyet rolleri ve akrabalık ilişkileri gibi kültürel alanlarda yaşanan çatışmalar capsler aracılığıyla yeniden üretilmekte ve dolaşıma sokulmaktadır. Bu makalede Türk kültüründe evlilik kurumu içerisinde yaşanan kültürel çatışmalar, gelin problemleri ekseninde sosyal medyada paylaşılan capsler üzerinden incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda capslerin mizah boyutuyla birlikte bireysel deneyimlerin, toplumsal baskıların ve kültürel çatışmaların ifade edildiği alternatif anlatı alanları olduğu görülmüştür.

Makale kapsamında değerlendirilen caps örnekleri, gelinlerin evlilik sonrasında dahil oldukları yeni aile yapısı içerisinde çeşitli uyum sorunları yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Özellikle kayınvalide, görümce, elti ve diğer koca tarafı akrabaları ile kurulan ilişkilerin kültürel uyumsuzluk ve psikolojik baskı alanına dönüştüğü görülmektedir. Capslerde sıklıkla tekrar eden “ait hissedememe”, “uyum sağlamak zorunda kalma”, “koca tarafına tahammül edememe”, “kendi kimliğini kaybetme” ve “eşin ailesinden uzak yaşama isteği” gibi temalar, gelinlerin yaşadığı kültürel çatışmanın temel göstergeleri olarak dikkat çeker. Bu yönüyle capsler, evlilik sonrasında kadına yüklenen toplumsal rollerin ve beklentilerin dijital mizah aracılığıyla eleştirildiği bir anlatım biçimi hâline gelir.

Makalede incelenen örneklerde mizahın önemli bir işlev üstlendiği görülmüştür. Mizah, bireylerin doğrudan ifade etmekte zorlandıkları duyguları daha dolaylı ve kabul edilebilir bir biçimde aktarmalarına imkân sağlar. Gelinlerin kayınvalide baskısı, aile içi otorite ilişkileri ve zorunlu akrabalık bağlarından kaynaklanan huzursuzluklarını çoğu zaman ironik ve abartılı görseller üzerinden ifade etmeleri, mizahın rahatlatıcı ve eleştirel yönünü ortaya koyar. Özellikle hayvan metaforları, yaşlandırılmış yüz ifadeleri, huzursuzluk gösteren mimikler ve yabancılık hissini anlatan semboller aracılığıyla gelinlerin yaşadığı psikolojik baskılar aktarılır. Böylece capsler, bireysel deneyimlerin anlatıldığı ve sembolleştirildiği dijital kültürel metinler niteliği kazanır. Dolayısıyla capslerin, geleneksel halk anlatılarının dijital kültürdeki bir

boyutu olarak değerlendirilebilir. Türk halk kültüründe gelin-kaynana ilişkisi atasözleri, deyimler, maniler, fıkralar ve halk hikâyeleri gibi pek çok anlatı türünde geçmişten günümüze kadar işlenen bir tema olmuştur. Günümüzde ise aynı çatışma alanının sosyal medya ortamında capsler aracılığıyla yeniden üretildiği görülür. Bu durum, halk kültürü kodlarının değişen iletişim ortamlarına uyum sağlayarak farklı biçimlerde yaşamaya devam ettiğini gösterir. Sözlü kültür ortamında anonim biçimde üretilen anlatılar, dijital çağda görsel ve yazılı unsurların birleşimiyle yeni bir ifade alanı kazanır. Böylece capsler, dijital halk anlatısı niteliği taşıyan güncel kültürel ürünler olarak ele alınabilir.

Makaledeki örnekler evlilik kurumunun bireysel bir birliktelik olmadığını, kültürel uyum ve toplumsal beklentilerle şekillenen karmaşık bir sosyal alan olduğunu da ortaya koyar. Özellikle Türk kültüründe evlilik sonrasında kadının “gelin” kimliği üzerinden değerlendirilmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin aile yapısı içerisinde etkisini açık biçimde gösterir. Gelinden beklenen fedakârlık, uyum, sabır ve aile içi otoriteye boyun eğme gibi davranış kalıpları, capslerde mizah yoluyla eleştirilir. Bu eleştiriler doğrudan sert bir söylem yerine mizah aracılığıyla ifade edildiği için daha geniş kullanıcı kitleleri tarafından paylaşılabilir ve dolaşıma sokulabilir. Dolayısıyla capsler, toplumsal baskıya karşı dolaylı bir karşı söylem üretme işlevi de üstlenir.

Makalede bir diğer nokta da capslerin kadınlar arasında ortak bir deneyim ve dayanışma alanı oluşturmasıdır. Benzer sorunlar yaşayan kullanıcıların aynı capsleri paylaşması, yorumlaması ve yeniden üretmesi; bireysel deneyimlerin kolektif bir hafızaya dönüşmesini sağlar. Bu durum sosyal medyanın ortak kültürel deneyimlerin dolaşıma sokulduğu bir alan olduğunu gösterir. Gelinlerin yaşadığı sorunların mizahi bir dil üzerinden paylaşılması, aynı deneyimleri yaşayan kadınlar açısından psikolojik bir rahatlama ve aidiyet hissi de oluşturur. İncelenen caps örneklerinde gelinlerin eşin ailesine yönelik olumsuz duygularının çoğunlukla “uzaklaşma isteği” üzerinden ifade edildiği görülür. Kayınvalideye yakın oturma psikolojik baskıyla ilişkilendirilmesi, akrabalarından uzak yaşamının huzur ve mutlulukla özdeşleştirilmesi ya da eşin ailesinin “tehlikeli” metaforlarla ilişkilendirilmesi, kültürel çatışmanın dijital mizah içerisindeki anlatım biçimlerinden biridir. Bu da modern yaşam tarzıyla geleneksel aile yapısı arasındaki gerilimin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Özellikle bireyselleşmenin arttığı modern toplum yapısında, geniş aile ilişkilerinin birey üzerinde baskı oluşturduğu düşüncesi capslerde sıklıkla tekrar eden bir unsur hâline gelmiştir.

Netice itibarıyla, capslerin dijital kültürde önemli bir anlatı ve ifade biçimi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Gelin problemleri üzerinden şekillenen capsler, mizahi içerikleri ve kültürel çatışmaların, toplumsal cinsiyet rollerinin aile içi otorite ilişkilerinin eleştirildiği dijital kültürel metinlerdir. Geleneksel anlatılarda yer alan gelin-kaynana çatışmasının günümüzde sosyal medya ortamında yeni ifade biçimleriyle varlığını sürdürmesi, kültürel belleğin dijital ortamda yeniden üretildiğini gösterir. Ayrıca makale dijital mizah ürünlerinin sadece eğlence amacı taşımadığını; toplumsal yapıyı, kültürel normları ve bireysel deneyimleri anlamak açısından önemli veriler sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle “dijital halk anlatıları” üzerine yapılacak yeni çalışmaların, sosyal medyanın kültürel bellek ve toplumsal kimlik üretimindeki rolünü daha kapsamlı biçimde değerlendirmesi önem taşımaktadır.

Kaynaklar | References

- Aktaş, Ö. (2016). Bir iletişim yöntemi olarak caps/memes. *Inonu University Journal Of Arts And Design*, 6(14), 1- 14. <https://izlik.org/JA53XC92JA>
- Altunsu-Sönmez, Ö. (2019). Gelin kaynana çatışması üzerine sosyolojik bir analiz. *Opus-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1159-1201. <https://izlik.org/JA67CH44EH>
- Atila Demir, S. ve Nam, D. (2019). Evlilik yolu ile edinilen kimliklerin toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmeye etkisi: “gelin”-“görümce” kimliği örneği. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 2(1), 67-92. <https://izlik.org/JA94YC72GZ>
- Avcı, C. (2023). Dijital ekoloji 1: geleneksel bilginin medya serüveninde Youtube'daki tarım ve hayvancılık temalı içerikler. *Folklor Akademi Dergisi*, 6(2), 903-919. <https://izlik.org/JA23XR78JM>
- Aydın, E. ve Canel, A. N. (2017). Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-16. <https://doi.org/10.26695/mukatcad.2018.7>
- Baş, E. ve Çebi, E. (2021). Gelin-kaynana ilişkilerinin medyadaki temsili: Zuhal Topal'la Sofrada örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 960-986. <https://izlik.org/JA37MZ98PE>
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice* (R. Nice, Trans.). Cambridge University Press.
- Coser, L. A. (2001). *The Functions of Social Conflict*. Taylor & Francis Group, New York
- Dundes, A. (1998). Halk kimdir? (Who are the folk?) (M. Ekici, Çev.). *Milli Folklor*, 37, 139-153.
- İpek, A. N. (2021). Gelin-kayınvalide ilişkileri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal Of Sustainable Educational Studies (Jses)*, 2(1), 35-49. <https://izlik.org/JA97PE85EK>
- İspirli, S. A. (2004). Atasözlerimiz, deyimlerimiz ve manilerimizde gelin kaynana ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Esosder)*, 9(3), 19-33.
- Kaplan, H. (2026). Dîvânü Lugâti't Türk'te yer alan atasözlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi. *Yazılışının 950. Yılında Uluslararası Dîvânü Lugâti't-Türk Sempozyumu Bildirileri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaca, N. (2016). Hayatın “eşik” durumu bağlamında ve Sivas evlenme geleneğinde “gelin” kültürü. *Tübar*, 40, 105-136. <https://doi.org/10.17133/tubar.270436>
- Karataş, Ş. ve Binark, M. (2016). Yeni medyada yaratıcı kültür: troller ve ürünleri ‘caps’ler. *TRT Akademi*, 1(2), Dijital Medya Sayısı, 426-448. <https://izlik.org/JA35BJ77KB>
- Kırık, A. M. ve Saltık, R. (2017). Sosyal medyanın dijital mizahı: internet meme/caps. *Atatürk İletişim Dergisi*, (12), 99-118. <https://izlik.org/JA35EG79CY>
- Ozankaya, Ö. (1991). *Toplumbilim*. Cem Yayınevi.
- Solmaz, E. (2019). Mizah ve eleştiri ilişkisi bağlamında Özbek sahası Afandi latifelerinin değerlendirilmesi. İ. Dilek ve İ. Kalenderoğlu (Ed.), *Türklük Biliminde Gür Bir Ses Prof. Dr. İsa Özkan'a Armağan* (ss. 137-146). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye Giriş: Temel Kavramlar*. AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2000). *Türk Ailesinin Antropolojisi*. İmge Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. (2021). Türk dünyası fıkralarında “gelin” olmak. *Millî Folklor*, 130, 70-83. <https://izlik.org/JA72HK77YB>
- Yolcu, M. A. (2014). *Türk Kültüründe Evliliğe Bağlı Tabu ve Kaçınmalar*. Kömen Yayınları.

İnternet Kaynakları:

- URL-1: https://www.instagram.com/p/DGlfR4ggpGl/?img_index=4 (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-2: https://www.instagram.com/mizahci_kizpaylasimlar/reel/C7XAzIOsjHH/ (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-3: https://www.instagram.com/p/DFzcZCONPdx/?img_index=5 (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-4: <https://www.instagram.com/p/CP02sUFhnTu/> (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-5: <https://www.instagram.com/p/DHs7zKiCR9f/> (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-6: https://www.instagram.com/p/DEktK2tNV9M/?img_index=1 (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-7: <https://www.instagram.com/p/DI6P9KsCNwV/> (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-8: <https://www.instagram.com/reel/DHsaEHXN7Ov/> (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-9: <https://www.instagram.com/p/DJkX2CbiBFY/> (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-10: <https://www.instagram.com/p/DFsFBgBqmfb/> (Erişim tarihi: 09.04.2026)
- URL-11: <https://www.instagram.com/p/DJcO1c6Ct8-/> (Erişim tarihi: 12.04.2026)
- URL-12: https://www.instagram.com/p/DIa06uVAgmj/?img_index=5 (Erişim tarihi: 12.04.2026)
- URL-13: https://www.instagram.com/p/DGIDTYGNakU/?img_index=7 (Erişim tarihi: 12.04.2026)
- URL-14: https://www.instagram.com/p/DJ2FgkjAycI/?img_index=1 (Erişim tarihi: 12.04.2026)
- URL-15: https://www.instagram.com/p/DGYIjlrI4f6/?img_index=8 (Erişim tarihi: 12.04.2026)
- URL-16: https://www.instagram.com/p/DEUUpfctvR8/?img_index=3 (Erişim tarihi: 12.04.2026)
- URL-17: https://www.instagram.com/p/DJdzt_coPPV/?img_index=4 (Erişim tarihi: 14.04.2026)
- URL-18: <https://www.instagram.com/p/DJZ5kmMi2PI/> (Erişim tarihi: 14.04.2026)
- URL-19: <https://www.instagram.com/p/DJb-dpTiF7G/> (Erişim tarihi: 14.04.2026)
- URL-20: <https://www.instagram.com/p/DJUFWqIsh/> (Erişim tarihi: 14.04.2026)
- URL-21: <https://www.instagram.com/p/DJqbGd9iOWI/> (Erişim tarihi: 12.05.2026)
- URL-22: <https://www.instagram.com/p/DK19OpWItBv/> (Erişim tarihi: 12.05.2026)
- URL-23: https://www.instagram.com/p/DGYIjlrI4f6/?img_index=1 (Erişim tarihi: 12.05.2026)
- URL-24: <https://www.startv.com.tr/dizi/istanbullu-gelin/bolumler> (Erişim tarihi: 19.06.2026)
- URL-25: <https://www.kanald.com.tr/gelinim-mutfakta> (Erişim tarihi: 19.06.2026)
- URL-26: <https://www.nowtv.com.tr/Zuhal-Topal-la-Sofrada/izle> (Erişim tarihi: 19.06.2026)